

debatt.

Debattinlägg skickas till: Debatt, Box 287, 801 04 Gävle. E-post: debatt@arbetarbladet.se. Debattartiklar skall vara undertecknade med namn. Signatur godtas ej. Namn, adress och telefonnummer måste bifogas den insända artikeln. Vi förbehåller oss rätten att redigera och korta insända bidrag.

Arbetarbladet söndag 6 mars 2005 • Redaktör: Nina Wahlman Tel: 026-15 93 64, e-post: debatt@arbetarbladet.se

Låt staten ta ansvar för Laxön-området

Öppet brev till Älvkarleby kommun.

Planmonopolet ger kommunen möjlighet att utreda statens och Vattenfalls ansvar för Älvkarlebyfallens framtid. Men den detaljplan för Laxön med omgivningar som nu är på väg fram för beslut i fullmäktige bevakar inte kommunens intressen. Planen ger i stället Vattenfall möjlighet att sälja området och befriar dem från skyldigheter att bekosta renovering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Området är i dag underutnyttjat och program för framtida användning saknas. Försäljningen förefaller kunna skada turistnäringen och hindra allmänhetens tillgänglighet till området i framtiden.

I början av 1900-talet blomstrade en internationellt känd turistnäring i Älvkarleby vid de praktfulla vattenfallen. Ett Turisthotell hade byggts vid Carl XIII:s bro. Bortom Svea Ingenjörstruppers regemente hade en järnvägsпарк med begivenheter och säregna byggnader som Stora Hallen anlagts. Dalälven var full av lax och havsöring.

Då beslutade riksdagen att den Kungliga Vattenfallsstyrelsen skulle få bygga ett kraftverk här som blev färdigt 1915. Vattenfallen tystnade, lax och havsöring försvann och järnvägsparken lades under vatten.

Vattenfall hade fått tillbaka sin investering redan efter fyra år. Staten och Vattenfall har tjänat enorma belopp under nära 100 år på att Älvkarlebyfallen har tystnat. I dag betalar kunderna i slutänden cirka 530 miljoner kronor om året för den el som produceras vid kraftverket i Älvkarleby.

Det tog dock hela 50 år för ädelfisket att återhämta sig genom odling och utsättning. Turistnäringen spirade igen kring 1970-talet genom sportfisket, den vackra naturen och miljön kring fallen där även kraftverket nu blivit en intressant sevärdhet.

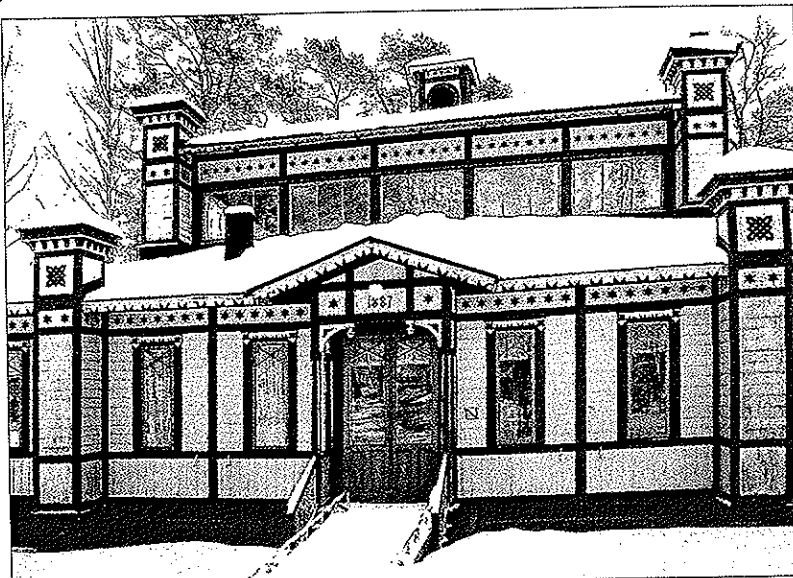
Innan den nya plan- och bygglagen kom 1987 som gav kommunerna planmonopol, bestämde sig Vattenfall för en ny utbyggnad av kraftverket. Utbyggnaden tog bland annat bort den gamla charmen kring kanalen och dammarna. Åtgärderna skulle kompenseras med ett omfattande miljöprogram som skulle skapa ett kraftverk i harmoni med fisk, natur, kultur och ekologi.

Laxön skulle bli den största satsningen. Här skulle alla byggnader rustas och förses med innehåll. En större akvariebyggnad och museum för vattenkraftens historia skulle uppföras. Alla stenar från de gamla dammarna skulle sättas tillbaka på de nya betongkonstruktionerna.

Men miljöprogrammet fullföljdes inte och Laxön lämnades över för en symbolisk hyra till kommunen. Värden av miljöprogrammet som aldrig genomfördes för Laxön med omgivningar kan kanske vara flera hundra miljoner kronor.

I stället för att under årens lopp kraftigt verka för att Vattenfall ska ta sitt ansvar för Laxön med omgivningar har ledande kommunpolitiker själva tecknat avtal som gynnar nuvarande hyresgäst av Laxön, samtidigt som de befriar Vattenfall från ansvar.

Kommunens företrädare arbetar nu med en detaljplan som

ANRIKT HUS. Den gamla officersmessen är en av byggnaderna på Laxön.

Foto: KATARINA LÖNNBERG

innebär att även själva ägandet av natur, allmän mark och byggnader ska övergå till hyresgästen.

När detaljplanen vinner laga kraft och fastighetsbildningar kan genomföras finns inga möjligheter längre för kommunen att någonsin i framtiden begära att staten och Vattenfall ska ta något ansvar för natur och kultur i området kring Carl XIII:s bro och på Laxön med omgivningar.

Det finns goda skäl för kommunen att ställa krav på staten

Älvkarlebyfallen ligger inom riksintresseområdet för kulturvård (NRL 2 kap 6§). Länsstyrelsen ska bevaka att riksintressen inte skadas. Älvkarlebyfallen ingår också i riksintresseområdet för det rörliga friluftslivet (Miljöbalken 14 kap 2§ och NRL 3 kap 2§) som bland annat innebär att turistnäringens intressen måste beaktas.

Sammantaget med statens historiska agerande i Älvkarleby finns goda argument för kommunen att begära att staten ska vara med och ta sitt ansvar för Älvkarlebyfallens framtid.

Natur- och kulturområden kring Älvkarlebyfallen bör

sparas i allmänhetens ägo genom att flyttas från Vattenfall AB till en annan förvaltning. Vattenfall bör lämna en större fond som täcker renovering av samtliga byggnader i samband med antikvarier.

Fonden bör också täcka framtida underhåll och förvaltning som möjliggör god skötsel av natur och kultur samt utveckling av turistnäringen.

Vadför använder inte kommunen planmonopolet och backar planen till programskedet för att utreda statens och Vattenfalls ansvar för natur och kultur vid Älvkarlebyfallen innan det oåterkalleligen är för sent?

Nils G. Steffner, Kenneth Lundström, Lena Linderheim, Bengt Söderhäll, Anna Nygren, Gunnar Ericsson, Barbro Karlsson, Adde Karlsson, Sören Eriksson, Lena Steffner